

מורכב!

משנתנו מונה "אלל" כמשהו שמצטרף לשיעור טומאת אוכלים.
בסיפא מובאה שיטת ר"י שאלל המכונס גם טמא טומאת נבילה.

לאחר הצגת חומר הרקע והקריטריונים הנדרשים, תוצג טבלה מפורטת המפרקת את כלל הנתונים לפי מטרות וקריטריונים, סוגי המקרים והגדרתם, וכן שיטות הדעות.

יש מחלקת ר"ל ור"י מהו "אלל" במשנתנו בקשר לטומאת אוכלים (בקשר לטומאת נבילה – שיטת רבי יהודה – הם מסכימים). מיקום מחלקותם מופיע בטבלה הנ"ל.

רקע-1

כנ"ל בסוגיא הראשונה בפרק זה, שומר מצטרף לשיעור רק בטומאת אוכלים, ולא בנבילה.

- משנתנו מונה דברים שונים שמצטרפים לשיעור טומאת אוכלים (ולא לנבילה) – משני סוגים/טעמים:
- נאכלים יחד עם בשר (למרות שאינם נאכלים לבד) – ולכן כשיחד עם בשר נחשבים אוכל
 - אינם נאכלים בכלל אבל הם "שומרים" לאוכל שדינם שמצטרפים לשיעור טומאת אוכלים (כביצה)

"אלל" (אחד מהדברים הנמנים במשנתנו) - יש לו שני פירושים אפשריים:

- מרטקא (גיד קשה של השדרה וצוואר)
 - חתיכות קטנות של בשר שנשארו דבוקים לעור הנפשט
- אלל אינו שייך לסוג "2" הנ"ל (כי במציאות אינו שומר על אוכל)

רבי יהודה (במשנתנו) מחמיר שאלל טמא (גם) טומאת נבילות
- זה מוגבל למקרה שאכיל וגם אינו בטל מאוכל

רקע-2

מהו "אלל"?

יש מחלקת ר"ל ור"י. כאן בטבלה תוצג מחלקותם בקצרה.

בהמשך בפירוט תוצג טבלה מפורטת בה יובהר איפה שייכת מחלקותם

שיטות:		ר"ל	רבי יוחנן
הגדרת "אלל" ב-	משנתנו	"בשר שפלטתו הסכין" (חתיכות קטנות של בשר שנשארו דבוקים לעור הנפשט)	גם: "מרטקא" (גיד השדרה [קשיח]) ("עץ בעלמא הוא")
	בפסוק באיוב	"מרטקא" דהיינו משהו שאין לו רפואה	

קריטריון-1

להיות טמא טומאת נבילות – צריכים את שניהם:

- אכיל
- וגם לא בטל מאוכל

להצטרף לטומאת אוכלים – צריכים אחד מתוך אלו:

1. נאכלים יחד עם בשר (למרות שאינם נאכלים לבד) – ולכן כשיחד עם בשר נחשבים אוכל ולכן מצטרף (וכל שכן טם נאכל לבד)
2. או אינם נאכלים בכלל אבל הם "שומרים" לאוכל שדינם שמצטרפים לשיעור טומאת אוכלים (כביצה)

פירוט

רבי יהודה		ת"ק	שיטות במשנתנו:	
טהור מטומאת נבלות		אינו עומד בקריטריון כי מרטקא אינו אכיל ("עץ בעלמא")	אלל: מטרה/קריטריון הגדרות/מקרים	
טהור מטומאת נבלות		אינו עומד בקריטריון כי נחשב בטל מאוכל	מרטקא	אלל (כזית) להיות טמא טומאת נבלות
טמא טומאת נבלות		עומד בקריטריון כי סובר שמחשבה אכן מועילה להוציא ממצב "בטל מאוכל"	לא כונס למקום אחד או כונס ללא כוונה	קריטריון: אכיל וגם אינו בטל מאוכל
טמא טומאת נבלות		עומד בקריטריון כי סובר שמחשבה אינה מועילה להוציא ממצב "בטל מאוכל"	2 כנסו בכוונה (אחשביה לאוכל)	בשר שפלטתו סכין
מרטקא		אלל להצטרף לטומאת אוכלים (לשיעור כביצה)	קריטריון: נאכלים יחד עם בשר (כ"ש אם נאכל לבד) ¹	
מרטקא		בשר שפלטתו סכין	קריטריון: נאכלים יחד עם בשר (כ"ש אם נאכל לבד) ¹	

¹ היינו הקריטריון הראשון המוזכר לעיל בקריטריון-2 (כנ"ל הקריטריון השני אינו שייך לאלל)

² רב הונא הוא זה שהגביל את כוונת רבי יהודה לרק אם בכוונה כינס – שאז אחשביה להיות אוכל

³ קושיא:

משמע (שרק יכול להצטרף אבל) אינו מטמא לבד (כשיש לו השיעור)

והלא ממה נפשך:

אם חישוב עליו לאוכל – אז מיטמא לבד

(ואם לא חישוב עליו לאוכל – אז ביטלו מלהיות אוכל – ואפילו לא מצטרף)

תירוצים:

(הערה: התירוצים האלו נראים דחוקים וצריכים ביאור)

1. מדובר שחישוב רק על מקצתו ...
2. מדובר כשלא חישוב על מה שפלטתו הסכין – ולכן זה בטל מלהיות אוכל - אך בנוסף יש בשר שפלטתו חיה (כגון שנשכו כלב) – וזה לא בטל מלהיות אוכל

סקירה כללית

חרטום וצפרניים (במשנה במכת טהרות) וקרניים (במשנתנו):

- הם ידות לטומאה
- באזורים הרכים נאכלים יחד עם בשר (אמנם לא בפני עצמם) ולכן מצטרפים לשעור אוכל

רקע

נבלת עוף טהור, אין לו טומאת עצמה לטמא אחרים במגע, למעט אכילה בבית הבליעה ולכן רק אם מיטמא מאחר (כמו משרץ), אז יכול לטמא אחרים במגע

משנה (במסכת טהרות)

נבבלת עוף טהור בחרטום ובציפרניים:

1. מיטמא, (ולאחר מכן) מטמא אחרים → בתורת "יד" המכניס ומוציא טומאה
2. מצטרף לשיעור אוכל טמא

הגבלה

מספר 2 למעלה מוגבל לחלקים הרכים (שנאכלים יחד עם בשר) – דהיינו:

- חרטום - בקליפה מתחת לחלק העליון של החרטום
- צפרניים - בשרשים הנמצאים בבשר

משנתנו

קרניים מצטרפים

הגבלת משנתנו

מדובר במקום שחותכים ויוצא דם

שחלק זה נאכל יחד עם בשר ולכן יכול להצטרף לשיעור אוכל

סקירה כללית

מורכב קצת!

תחילה נציג את אחד המקרים/דין של משנתנו:

ישראל ששחט בהמה טמאה עבור נכרי, ועדיין מפרכסת
מטמאה טומאת אוכלים

לאחר מכן, על-פי דברי רש"י, נרחיב את היריעה בעזרת טבלה - שתכלול ארבעה מקרים/תאים שהם הצירופים של שני המשתנים:

1. שוחט: ישראל או נכרי
2. בהמה: טהורה או טמאה

נצביע על איזה מן ארבעת המקרים הוא מקרה משנתנו, ונזכיר איזה מקרה נוסף נושא את אותו דין.

בתוך כל תא (כל מקרה) נפרט:

1. האם הדבר מותר או אסור לאכילה לישראל או לנכרי, ולמה
2. ולאחר מכן נבאר אם - ומדוע - הדבר נחשב או אינו נחשב "אוכל" לענין טומאת אוכלים.

משנתנו

מקרה

מקרה שיש בו כל הפרטים האלו:

- ישראל
- שחט
- בהמה טמאה
- עבור נכרי

ועדיין מפרכסת → נחשבת חיה - עד שתפסיק לפרכס או שיתז את ראשה (אפילו עדיין מפרכסת)

דין

מטמאה טומאת אוכלים

(אבל לא טומאת נבלות עד שתמות)

רקע

כנ"ל, מדובר בעדיין מפרכסת

שהדין בדרך כלל:

- **לישראל** (בישראל ששחט בהמה טהורה - ועדיין מפרכסת) - מותרת (מדאורייתא - אמנם מדרבנן אסורה)
- **לנכרי** אסורה - מטעם אבר מן החי - משום שלנכרי אין דין שחיטה ולכן בשחיטה בלבד עדיין נחשבת חיה ולכן אבר מן החי

הטבלה שלהלן מציגה את הצירופים האפשריים של שני המשתנים:

1. **סוג הבהמה:** טהורה או טמאה
2. **זהות השוחט:** ישראל או נכרי.

בכל תא מוצגים ערכים:

1. האם הדבר מותר או אסור לאכילה לישראל או לנכרי, והטעם לכך
2. האם הדבר נחשב 'אוכל' לענין טומאת **אוכלים**, והנימוק לכך

יש לציין שכנ"ל מדובר בעדיין מפרכסת

יש לציין גם שכנ"ל לגבי טומאת **נבלות** אינה מטמאה עד שתפסיק להתפרס (שתמות ממש)

הטעם לכך שבתאים (2) ו (3) עצם הכוונה לאכילה מגדירה את הדבר כ"אוכל" (לענין טומאת אוכלים) הוא, שאילו היה משתנה גורם יחיד בלבד (בהמה טהורה במקרה של תא (2); שוחט ישראל במקרה של תא (3)) – היה הדבר מותר לאכילה. ואילו במקרה של תא (4) נדרשים שינויים של שני גורמים כדי שהדבר יהיה מותר לאכילה, ולכן אין הוא נחשב אוכל לענין טומאה.

ובמקרה של תא (1) – הדבר מובן מאילו שהוא נחשב אוכל, שכן הוא מותר באכילה לישראל.

סוג בהמה: <u>זהות השוחט</u>		בהמה טהורה	בהמה טמאה
ישראל שוחט ¹	(1)	מותרת באכילה • לישראל (מדרבנן אסורה) • גם לנכרי (כי אין אסור לנכרי מה שמותר לישראל)	אסורה באכילה (2) • לישראל – בהמה טמאה • לנכרי – אבר מן החי
		לכן נחשב "אוכל" לטומאה אפילו בלי מחשבה להאכיל	נחשב "אוכל" לטומאה כיון שאילו היתה בהמה טהורה היתה מותרת
נכרי שוחט ¹	(3)	אסורה באכילה • לישראל – נבילה • לנכרי – אבר מן החי	אסורה באכילה (4) • לישראל – נבילה וגם טמאה • לנכרי – אבר מן החי
		נחשב "אוכל" לטומאה כיון שאילו השוחט היה ישראל, היתה מותרת	מחשבה אינה מועילה להחשיבו "אוכל" לטומאה כיון שצריכים שינוי 2 הגורמים כדי להיות מותר באכילה

¹ בדף קכא: הובהר שמדובר דוקא בשחיטה כשרה אפילו בבדיקת סכין – לא בשהה או דרס או לא בדק את הסכין

מקרה של משנתנו הוא תא מספר (2)

האמת שה"ה למקרה של תא מספר (3)

סקירה כללית

במקרי ② ו ③ בטבלה למעלה,
כדי לקבל טומאה משרץ
בנוסף למחשבה לאכילה, צריכים גם הכשר (לטומאה).
יש קושיא ותירוץ על כך.

רקע

מתייחסים למטה לטבלה בסוגיא הקודמת

פירוט

מקרים (תאים) ② ו ③ - כדי לקבל טומאה (מן השרץ) צריכים:

1. מחשבה לאוכלה
2. הכשר (ממקום אחר - לא מדם שיצאה ממנה - מכיון שאינה "דם חללים" [עריפה מאחורי הצוואר] וגם אינה דם שחיטה כשרה לעומת מקרה ① שהשחיטה כשרה ולכן רם השחיטה מכשירה)

קושיא

רקע

לומדים הכשר מזרעים

ולכן צריכים הכשר רק מה שלא יטמא טומאה חמורה (שלא יהיה אב הטומאה כמו בזרעים)

וכזה יש משנה במסת טהרות:

נבלת עוף טהור (צריכה מחשבה בכפרים שאינו רגיל לאכול עוף, אבל) אינה צריכה הכשר מפני
שסופה לטמא טומאה חמורה (נבילה – שהיא אב הטומאה)

קושיא

למה צריך הכשר – הלא סופו לטמא טומאת נבלה

תירוץ

כי אפשר לא לבוא לידי טומאת נבילות

הואיל וכשעדיין ממפרכסת, יכול לגרדה ולהעמידה על פחות מכזית

סקירה כללית

פירוט למטה

מקרה

שחט בה רוב שנים ועדיין מפרנסת

שאלה

במקרה זה, האם יש/אין איסור אבר מן החי לבן נח

דין - מחלקת

רבי יוחנן	חזקיה	שיטות:
יש	אין איסור אבר מן החי לבן נח	דין-מחלקת
לאו מתה היא כי עדיין מפרנסת	נחשב כבר מתה	טעם
	משנתנו וחזקיה למעלה סוברים שמפרנסת אינה נבילה	קושיא על חזקיה
	מצב ביניים: יצתה מכלל חיה (שאינו אבר מן החי) אבל לא באת לכלל מתה (להיחשב נבילה)	תירוץ/הבהרת טעם חזקיה
✓		ברייטא כשיטת רבי יוחנן

סקירה כללית

פירוט למטה

מקרה-1

שחט נכרי במקום שאין עושה אותה טרפה וגם עדיין אינה שחיטה כשרה – כגון ששחט חצי קנה

וישראל גמר את השחיטה

דין

כשרה

מקרה21

הפוך

דין

פסולה

סקירה כללית

הרוצה שיאכל מבהמה קודם שתצא נפשה
(ומותרת גם לנכרי)
כי מה שמותר לישראל מותר גם לנכרי)
ישחטה ואח"כ (שכבר מדאורייתא נחשבת הלכתית שחוטא/מתה), יחתוך מבית השחיטה טרם מתה
ומלחו יפה יפה (יש צורך ביפה יפה כי זה לפני יציאת נשמה שאז מתאנחת ומוציאה דם בכח)
וממתין עד שתמות (מדרבנן)

סוגיא - דף קכא: - נושא: טומאה בלועה – בהמה שבלעה כלים ואח"כ נשחטה ... בתוך אהל המת, ועדיין מפרכסת

סקירה כללית

טומאה בלועה בתוך בהמה חיה ניצלת מלהיטמא באהל המת.
מה אם נשחטה אבל עדיין מפרכסת.
תלוי ב-4 תת-מקרים כפי שיפורט בשבלה להלן.

רקע

בהמה שבלעה כלים ונכנסה לאהל המת "מצלת" על הבלועים (כנ"ל בסוגיא - דף עא-עב. שטומאה בלועה אינה מטמאה)

מקרה - כללי

בהמה שבלעה כלים טרם נשחטה ואח"כ נשחטה בתוך אהל המת ועדיין מפרכסת

תת-מקרה

1. בישראל ששחט בהמה טמאה (מקרה/תא ② בטבלה להלן)
2. או בנכרי ששחט בהמה טהורה (מקרה/תא ③ בטבלה להלן)

שאלה (הצדדים)

האם מצלת על הכלים הבלועים (שנחשבת עדיין חיה)

או אינה מצלת (שנחשבת כבר מתה)

תשובה

נחשבת חיה – כיון שאינה מטמאה נבלות

ולכן מצלת על בלועים

הערה

כמו כן הרובעה חייב

הערה

בשני ה(תת) מקרים האחרים הדין ברור – אין שאלה:

1. בישראל ששחט בהמה טהורה (מקרה/תא ① בטבלה להלן) → בודאי אינה מצלת (מתה)
2. או בנכרי ששחט בהמה טמאה (מקרה/תא ③ בטבלה להלן) → בודאי מצלת (חיה)

נציג את כל הפרטים באמצעות טבלה.

מתייחסים לטבלה המופיעה לעיל בדף קכא. - נושא: ישראל ששחט בהמה טמאה עבור נכרי, ועדיין מפרכסת - מטמאה טומאת אוכלים אפשר לעיין שם לכל הפירוט.

כאן נצטט בטבלה מקבילה רק ההבהקים השייכים לנושא של סוגיא זו והתוצאות:

בהמה טמאה	בהמה טהורה	סוג בהמה: זהות השוחט
② (אסורה באכילה) - מטמאה טומאת אוכלים → מצביעה שמתה - אינה מטמאה טומאת נבילה → מצביעה שחיה לכן יש שאלה האם מצילה בבלועים (חיה) או אינה מצלת בבלועים (מתה)	① מותרת באכילה לכן בודאי נחשבת מתה ולכן בודאי אינה מצלת בבלועים	ישראל שוחט
④ (אסורה באכילה) ואינה מטמאה אפילו טומאת אוכלים (בנוסף לטומאת נבלות) לכן בודאי נחשבת חיה ולכן בודאי מצלת בבלועים	③ (אסורה באכילה) - מטמאה טומאת אוכלים → מצביעה שמתה - אינה מטמאה טומאת נבילה → מצביעה שחיה לכן יש שאלה האם מצילה בבלועים (חיה) או אינה מצלת בבלועים (מתה)	נכרי שוחט